

Feld-Knapp Ilona

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Perge Gabriella

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Az ember és környezete Renate Welsh *Die neue Straße* című elbeszélésében

Optimizmussal tekinteni a jövőbe

Ez a tanulási forgatókönyv (szcenárió) Renate Welsh *Die neue Straße* (1984) című irodalmi szövege alapján hívja fel a tanulók figyelmét arra, hogy az élő környezetbe történő beavatkozások milyen veszélyt jelentenek a természetre és az emberiség jövőjére nézve, ugyanakkor emellett érvel, hogy miért lehet mégiscsak optimistán tekinteni a jövőbe.

Lakókörnyezet, erdő, talaj, betoncső, gátak

Téma: Az ember és környezete

A téma a német mint idegen nyelv oktatás keretében egy tanórán kerül feldolgozásra Renate Welsh *Die neue Straße* (1984) című elbeszélése alapján. Az elbeszélés középpontjában a környezetünk változásainak problematikája áll, mely változások a természetet romboló építkezések következményei. Az emberi környezet egy olyan hely, amely nem csak a jelenben létezik, hanem saját történelme van és a történelme jelen van az emberek emlékezetében és tudatában, és generációról generációra öröklődik. A természetbe való beavatkozások következményeit az elbeszélés hatásosan jeleníti meg. A tanulók számára a lexikával való foglalkozás nem egyszerűen egy új szókinccs elsajátítását jelenti, hanem lehetővé teszi számukra az esztétikai tanulást, mert a környezet leírását képszerű szavakkal érzékelhetik (Schweiger 2022; Welke & Faistauer 2019). A tanulók arra lesznek ösztönözve, hogy saját környezetüket a részleteiben és finomságaiban fedezzék fel.

A gyermek- és ifjúsági irodalom jelentősége a fenntartható és ökológiai neveléssel összefüggésben az utóbbi időben egyre nagyobb szerepet kap (Eder 2015; Feld-Knapp 2015; Mikota & Pecher 2020 és 2023). Az ökológiai gyermek- és ifjúsági irodalom szövegeiben a természeti, társadalmi és megépített környezet problémáit az ökológiai válság fő gondolatai határozzák meg (CNL & Gyermek- és ifjúsági irodalom; Lindenpütz 2000). A tanulási forgatókönyvben feldolgozott irodalmi szöveg (Welsh 1984) az ökológiai felvilágosodáshoz kapcsolódó szövegek közé sorolható (Lindenpütz 2000). Ezek a szövegek az ember és a természet kapcsolatával foglalkoznak abból a célból, hogy a befogadókat érzékenyítsék a természetre, annak érzékelésére és megértésére. Az ökokritika (*Ecocriticism*) kutatási területe nagy jelentőséggel bír az ökológiai gyermek- és ifjúsági irodalom szövegeivel való foglalkozás szempontjából. Ez a tudományág azt vizsgálja, hogy az ökológiai megértés milyen mértékben lehetséges és tanítható az irodalom révén (CNL & Environmental Humanities; Wanning 2014; Wanning & Grimm 2016).

Miről szól? Kiről szól?

Az elbeszélésben két főszereplő kirándulni indul a természetbe. Az egyikük helybéli, jól ismeri a környéket, és élénk emlékei vannak a gyönyörű tájról és a két körútról, amely a vidéken keresztül vezet. A másik személy idegen a környéken, és érdeklődését, illetve kíváncsiságát a gyönyörű táj megismerése iránt a másik személy élénk és képszerű emlékei keltik fel. A két főszereplő által közösen tett séta előtt a szöveg olvasói is vizualizálhatják a csodálatos tájat. Felmerül bennük a vágy, hogy többet tudjanak meg róla. A séta során a két főszereplő szembesül azzal, hogy az erdő már nem létezik a régi formájában. Az egész környezet elpusztult. A táj „teljesen halott, mint a háború után” (Welsh 1984, 44.). A két főszereplő különös helyzetbe kerül. Egy olyan erdőben állnak, amelyet az egyik ember még ismer és emlékszik rá. A másik személy számára az erdő egy remélt új, csodálatos tájként is jelen van. Ez a személy azonban soha nem volt képes az erdőt a valóságban megtapasztalni, látni és megfigyelni. Mindketten elveszítik a kedvüket a séta folytatásához. Megfordulnak és visszamennek. Szerencsére van egy felső körút is, ahol folytathatják az erdei sétát. A szerző nyitva hagyja az elbeszélést, hogy milyen a környezet a felső körúton, és a két szereplő mivel találkozik ott.

Didaktika

KI a célcsoport? KIK a lehetséges együttműködő partnerek?

Ez a tanulási forgatókönyv a B1 szintű nyelvtudással rendelkező, középiskolai szintű célcsoport számára alkalmas a kilencedik és tizedik osztályos német mint idegen nyelv órákon.

MIÉRT fontos ez a téma CultureNature Literacy szempontjából? HOVA vezet?

Ebben a tanulási forgatókönyvben a természet rombolásának következményeit egy konkrét példán keresztül szemléltetjük. A tanulók az elbeszélésben megjelenő két ember helyébe

képzelték magukat. Az erdőben való séta a mindennapi tudásuk része. A szöveg feldolgozásával a tanulókat arra ösztönözzük, hogy ne kritikátlanul tekintsenek el a természetben bekövetkezett változások mellett, hanem ismerjék fel azokat problémaként (CNL & Gyermekek- és ifjúsági irodalom; CNL & Környezeti humántudományok). Közös gondolkodhatnak arról, hogyan lehetne ezt a problémát megoldani. Az irodalmi szöveggel való intenzív munka révén különösen a tanulók lexikális ismeretei fejlődnek.

A *GreenComp* négy kompetenciaterületét figyelembe véve (Bianchi, Pisiotis & Cabrera 2022, 14 f.) a tanulók a tanulási forgatókönyvvel az alábbiakra lesznek képesek:

- A személyes értékek átgondolása; annak azonosítása és kifejtése, hogy az értékek hogyan térnek el az egyes embereknél és az idő múlásával, és egyúttal annak kritikai felmérése, hogy azok miként igazodnak a fenntarthatósági értékekhez.
- Annak elismerése, hogy az emberek a természet részét képezik; valamint más fajok és a természet szükségleteinek és jogainak tiszteletben tartása az egészséges és reziliens ökoszisztémák helyreállítása és regenerálása érdekében.
- Az információk és az érvek értékelése, a feltételezések azonosítása, az aktuális állapot megkérdőjelezése, valamint annak átgondolása, hogy hogyan befolyásolja a gondolkodást és a levont következtetéseket a személyes, a társadalmi és a kulturális háttér.

MIKOR, milyen intervallumban kerül sor a tanulási forgatókönyvre?

Ez a tanulási forgatókönyv egy tanórát (45 percet) ölel fel.

HOGYAN dolgozunk?

1. lépés: A tanulók hipotéziseket fogalmaznak meg a címmel kapcsolatban (*Die neue Straße*), és válaszolnak arra a kérdésre, hogy miért új számukra egy utca. Feltételezéseket fogalmaznak meg a címmel kapcsolatban. Teljesen új utcáról van szó, vagy egy régit változtattak meg? A feltételezéseket a Padlet vagy az Evernote segítségével rögzíthetik.

A tanulók új kontextusban, átvitt értelemben ragadják meg a *Die neue Straße* kifejezést. Személyes tapasztalataikra hivatkoznak. A megjegyzéseiket rögzítik és egymásra vonatkoztatják. A tanulók plénumban dolgoznak.

2. lépés: A szöveget a hipotézisalkotás módszerével dolgozzák fel. A szövegben több olyan pont található, amelyeknél a tanulók a világról szerzett ismereteik alapján hipotéziseket fogalmaznak meg és így a szövegrészek különböző módon tölthetők ki jelentéssel. Ez különböző egyéni feltételezésekhez vezet a történet folytatásával kapcsolatban. A szöveget a tanulók hat szakaszban olvassák el, minden szakasz után megszakítják az olvasási folyamatot, és a hipotéziseiket tematizálják, valamint megvitatják.

3. lépés: A szöveg a „Komm, wir gehen die untere Runde“ mondattal kezdődik és a „Noch gibt es die obere Runde“ mondattal végződik. A tanulók kis csoportokban megbeszélnek, hogy mit értenek a két kifejezés alatt konkrét és átvitt értelemben. A tanulók feltárják a „Runde“ szó

jelentését. Hová vezet a séta, mi a különlegessége anna a sétának, amelyik körbe megy valahol?

4. lépés: A tanulók a szöveg szókinccsével dolgoznak. A tanulók párokban dolgoznak, és összegyűjtik azokat a szavakat, amelyeket a szerző az erdő leírására használ. A szavakat a Mentimeterben vagy a MindMupban lehet felsorolni. A szerző az erdőt „Herrgottswald“-nak nevezi. A tanulók felbontják ezt az összetett szót, és kidolgozzák a szó egyes összetevőinek jelentését, és megfejtik az összetett szó jelentését az adott konkrét kontextusban. A tanulók vizuálisan bemutatják a sétát, és képeket keresnek az órán a vizualizációhoz.

5. lépés: A tanulók kiderítik, hogy a szövegben milyen nyelvi eszközökkel ábrázolják a természet rombolását.

6. lépés: A tanulók keresik azokat a nyelvi eszközöket, amelyekkel leírható, hogyan élhette át gyermekkorában az első ember a Herrgottswaldot. A nyelvi eszközöket felírhatják egy plakátra.

7. lépés: A „plattgewalzte Frosch“ kifejezéssel a plénumban dolgoznak. A tanulók elmagyarázzák a szó képzését, és a jelentést a békához kapcsolják. A tanulók hipotéziseket dolgoznak ki arra vonatkozóan, hogy a béka miért lett lapos.

8. lépés: A történet végén a két főszereplő megfordul. A tanulók kikövetkeztetik a visszafordulás konkrét jelentését, és más kontextusban is értelmezik a szót.

9. lépés: A tanulók az „Umkehren“ szót a személyes életükre vonatkoztatják, és történeteket mesélnek, hogy mikor és miért fordultak vissza.

MIVEL dolgozunk?

A tanulási forgatókönyvhöz a következő anyagok szükségesek: a szöveg, flipchart papír a plakátok készítéséhez, tollak.

A tanulási forgatókönyvhöz használható digitális eszközök: Padlet, Evernote, Mentimeter vagy MindMup.

HOL kerül sor a tanulási forgatókönyvre?

A tanulási forgatókönyv az osztályteremben zajlik le.

Irodalom

Elsődleges irodalom

Welsh, Renate (1984). Die neue Straße. In: Georg Bydlinski (Hrsg.). *Macht die Erde nicht kaputt. Geschichten für Kinder über uns und unsere Welt*. Herder, 44.

Másodlagos irodalom

Bianchi, Guia; Pisiotis, Ulrike & Cabrera, Marcelino (2022). *GreenComp. Der Europäische Kompetenzrahmen für Nachhaltigkeit*. Hrsg. von Yves Punie & Margherita Bacigalupo, Amt für Veröffentlichungen der Europäischen Union. DOI: 10.2760/13286

Eder, Ulrike (Hrsg.) (2015). *Sprache erleben und lernen mit Kinder- und Jugendliteratur II. Theorien, Modelle und Perspektiven für den Deutsch als Fremdsprachenunterricht*. Praesens. (Kinder- und Jugendliteratur im Sprachenunterricht, 2).

Feld-Knapp, Ilona (2015). Kinder- und Jugendliteratur erschließen lernen: Zur Erweiterung des beruflichen Selbstverständnisses von Lehramtsstudierenden für Deutsch als Fremdsprache (DaF). In Johanna Backes & Szendi Zoltán (Hrsg.). *Jahrbuch der ungarischen Germanistik 2014*. Budapest & Bonn, 194-206.

Lindenpütz, Dagmar (2000). Natur und Umwelt als Thema der Kinder- und Jugendliteratur. In Günter Lange (Hrsg.). *Taschenbuch der Kinder- und Jugendliteratur. Band 2: Medien und Sachbuch, Ausgewählte thematische Aspekte, ausgewählte poetologische Aspekte, Produktion und Rezeption, KJL und Unterricht*. Schneider Verlag Hohengehren, 727–745.

Mikota, Jana & Pecher, Claudia M. (2020). Klima-, Umwelt- und Naturschutz in der aktuellen Kinder- und Jugendliteratur. *kj&m* 4, 8–18.

Mikota, Jana & Pecher, Claudia M. (2023). *Lesen für die Umwelt. Verantwortung für Schöpfung, Umwelt und Natur in Kinder- und Jugendbüchern entdecken*. Schneider Verlag Hohengehren.

Schweiger, Hannes (2022): Diskursives Lernen als ästhetisches Lernen: Eine Erweiterung. In Julia Wolbergs; Christine Magosch; Rebecca Zabel & Caroline Nast (Hrsg.). *Perspektiven auf Kultur im Fach Deutsch als Fremd- und Zweitsprache. Festschrift für Claus Altmayer zum 65. Geburtstag*. Stauffenburg Verlag, 97–113.

Wanning, Berbeli (2014). Literatur, Natur, Umwelt. *Deutschunterricht* 2, 4–10.

Wanning, Berbeli & Grimm, Sieglinde (2016). Cultural Ecology and the Teaching of Literature. In Hubert Zapf (Hrsg.). *Handbook of Ecocriticism and Cultural Ecology*. De Gruyter. (Handbooks of English and American Studies, 2), 513–534.

Welke, Tina & Faistauer, Renate (Hrsg.) (2019). *Eintauchen in andere Welten. Vielfalt ästhetischer Texte im Kontext Deutsch als Fremdsprache und Deutsch als Zweitsprache*. Praesens.

Minőségi kriteriumok | SDGs

Fenntarthatóság: A tanulási forgatókönyv arra érzékenyít, hogy észrevegyük a természet rombolását.

Befogadás (inklúzió): A tanulási forgatókönyv a speciális igényekhez igazítható.

Digitalizáció: A tevékenységek elvégzésekor digitális médiumok alkalmazhatók.

Megfelelés a célcsoportnak: A tanulási forgatókönyv középiskolai német mint idegen nyelv tanároknak szól.

SDG: SDG 11 (Fenntartható városok és közösségek)

Szerzők

Feld-Knapp Ilona Prof. Dr.

Feld-Knapp Ilona a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem professzora. Kutatási területei az idegennyelv-didaktika, a nyelvpolitika, az alkalmazott szövegnyelvészet és a tehetséggondozás. A Német Nyelvtanárok Magyarországi Egyesületének elnöke.

Elérhetősége: knapp.ilona@btk.elte.hu

Perge Gabriella Dr.

Perge Gabriella a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem egyetemi adjunktusa. Kutatási területei az idegennyelv-didaktika és az egyéni többnyelvűség vizsgálata intézményi körülmények között. A Német Nyelvtanárok Magyarországi Egyesületének főtítkára.

Elérhetősége: perge.gabriella@btk.elte.hu

Citation suggestion:

Feld-Knapp, Ilona; Perge, Gabriella (2024): Az ember és környezete Renate Welsh *Die neue Straße* című elbeszélésében. Optimizmussal tekinteni a jövőbe In: *CultureNature Literacy für den Unterricht. Next-Practice-Beispiele für Schule und Hochschule*. <https://cnl.ph-noe.ac.at/projektvorhaben/lernszenarien>

Das Projekt *CultureNature Literacy* wurde mit Unterstützung der Europäischen Kommission finanziert. Die Verantwortung für den Inhalt dieser Veröffentlichung tragen allein die Verfasser*innen; die Kommission haftet nicht für die weitere Verwendung der darin enthaltenen Angaben. | Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

www.ph-noe.ac.at | <https://cnl.ph-noe.ac.at/>